

7. 6. 2006

ID: 40819

Přiřazení plnění k některému z dluhů

V případě, že plnění nestačí na vyrovnání všech dluhů u téhož věřitele a že dlužník při plnění neurčil, který z více dluhů (popřípadě v jaké části) chce vyrovnat, nepřechází "právo volby", který z více dluhů byl uhrazen, popřípadě v jaké výši, na věřitele. Při splnění dluhu věřitel může projevit svou vůli jen v (jednostranném) právním úkonu, kterým plnění přijme (vyžaduje-li to povaha předmětu plnění), a jeho případná vůle, na který z více dluhů si plnění započte (nestačí-li poskytnuté plnění na úhradu všech dluhů dlužníka), nemá žádnou právní relevanci. Při úvaze, který z dluhů byl za této situace vyrovnán, pak lze vycházet buď ze zásady priority (přednostního vyrovnání některého z více dluhů, založeného například na době jejich splatnosti, na úrovni jejich zajištění, na jejich povaze apod.) nebo ze zásady proporcionality (poměrného vyrovnání všech dluhů). Nemůže-li se uplatnit zásada priority, neboť pravidla stanovená pro přednostní vyrovnání dopadají na více dluhů, je třeba postupovat - jak je zřejmé z povahy věci - podle zásady proporcionality.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 326/2004, ze dne 7.7.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce P. V., zastoupeného advokátem, proti žalovanému Ing. J. S., zastoupenému advokátem o určení zániku zástavního práva, vedené u Okresního soudu ve Svitavách pod sp. zn. 9 C 1027/2001, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové - pobočky v Pardubicích ze dne 25. června 2003 č.j. 18 Co 339/2002-86, tak, že dovolání žalobce zamítl.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby bylo určeno, že "vrácením poskytnuté půjčky zaniklo zástavní právo žalovaného váznoucí na nemovitostech, a to objektu k bydlení ev. č. 133 na pozemku st. p. č. 116, pozemku st. p. č. 116, zastavěná plocha a nádvoří o výměře 45 m², a pozemku p. č. 39/18, ostatní plocha o výměře 332 m², zapsaných na listu vlastnictví 371 pro k. ú. P., obec S. M. a okres S. u Katastrálního úřadu ve S., a to pro částku 450.000,- Kč". Žalobu zdůvodnil zejména tím, že žalovaný (jako věřitel) uzavřel dne 25.1.1994 s K. V. (jako dlužníkem) smlouvu o půjčce, podle které žalovaný půjčil dlužníkovi částku 450.000,- Kč, a že k zajištění této pohledávky uzavřeli účastníci dne 25.1.1994 zástavní smlouvu, podle které vzniklo ve prospěch žalovaného k uvedeným nemovitostem zástavní právo. Protože K. V. podle svého "místopřísežného prohlášení" půjčku žalovanému již "v plném rozsahu" vrátil (ve splátkách do 30.7.1996), zajištěná pohledávka zanikla a tím zaniklo i zástavní právo. Žalovaný však odmítá "poskytnout součinnost k výmazu zástavního práva" v katastru nemovitostí.

Žalovaný namítal, že K. V. půjčil dne 25.1.1994 na základě dvou smluv o půjčce částky 450.000,- Kč a 550.000,- Kč a že dne 22.4.1994 uzavřel s K. V. další smlouvu o půjčce, podle které mu poskytl dalších 250.000,- Kč; půjčky poskytnuté dne 25.1.1994 se K. V. zavázal vrátit v měsíčních splátkách ve výši 45.000,- Kč, počínaje zářím 1994, a půjčku poskytnutou dne 22.4.1994 byl povinen vrátit do 22.8.1994. Na úhradu všech půjček K. V. zaplatil žalovanému dosud 600.000,- Kč, kterou žalovaný započítal ve výši 250.000,- Kč na úhradu půjčky ze dne 22.4.1994 a ve zbývajících výši rovnoměrně na obě půjčky ze dne 25.1.1994. Protože půjčka ze dne 25.1.1994 ve výši 450.000,- Kč, která je zajištěna zástavním právem zřízeným k nemovitostem žalobce, dosud nebyla v plné výši uhrazena, nemohlo zaniknout ani předmětné zástavní právo.

Okresní soud ve Svitavách rozsudkem ze dne 3.6.2002 č.j. 9 C 1027/2001-64 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 11.562,- Kč k rukám advokáta. Poté, co dovedl, že žalobce má na požadovaném určení naléhavý právní zájem, dospěl k závěru, že zástavní právo "váznoucí na nemovitostech žalobce" dosud nezaniklo. Z výsledků dokazování považoval za prokázané, že žalovaný půjčil K. V. dne 25.1.1994 celkem 1.000.000,- Kč (na základě dvou smluv o půjčce na částky 550.000,- Kč a 450.000,- Kč, které byly zajištěny zástavním právem k nemovitostem ve vlastnictví "třetích osob, mimo jiné i žalobce") a dne 22.8.1994 dalších 250.000,- Kč. Na úhradu všech tří půjček K. V. zaplatil žalovanému ve splátkách celkem 600.000,- Kč, aniž by "své plnění specifikoval a vztahoval k některé konkrétní půjčce"; žalovaný poskytnuté plnění "započítal" nejprve na dluh

nejdříve splatný (na půjčku ze dne 22.4.1994 ve výši 250.000,- Kč) a poté na půjčky ze dne 25.1.1994 (poměrně ve výši 175.000,- Kč na každou půjčku), což byl postup "správný a logický". Vzhledem k tomu, že "občanský zákoník po roce 1964 ani po následujících novelizacích neobsahuje ustanovení, které by hovořilo o způsobu placení více závazků týměž dlužníkem", lze podle názoru soudu možné na projednávanou věc aplikovat ustanovení § 330 odst.1 až 4 obchodního zákoníku, které "nevyjadřuje zvláštnost obchodně právních vztahů, ale doplňuje mezeru v kodifikaci občanského práva". Z uvedeného pak vyplývá, že půjčka ze dne 25.1.1994 nebyla zcela uhrazena a že tedy nemohlo zaniknout zástavní právo ji zajišťující. Námitku žalobce, že K. V. "místopřísežně potvrdil" zaplacení půjčky ze dne 25.1.1994 ve výši 450.000,- Kč, soud prvního stupně odmítl s odůvodněním, že dlužník toto prohlášení "podepsal z obav z bratra" a že dokazováním bylo spolehlivě zjištěno, že uvedená půjčka nebyla "zcela splacena".

K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích rozsudkem ze dne 25.6.2003 č.j. 18 Co 339/2002-86 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení 6.548,- Kč k rukám advokáta. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně a námitku žalobce týkající se hodnocení důkazů soudem prvního stupně (o věrohodnosti čestného prohlášení dlužníka, že zaplatil žalovanému dluh z půjčky ve výši 450.000,-Kč) odmítl s odůvodněním, že je na soudu, jak přistoupí k hodnocení věrohodnosti důkazů, a že se žalobci v průběhu soudního řízení nepodařilo prokázat, že by dlužník žalovanému dluh uhradil, navíc "v dané věci byli věřitel a dlužník ve shodě, že dluh z půjčky ze dne 25.1.1994 ve výši 450.000,-Kč dosud uhrazen nebyl". Za "bezpředmětnou" považoval odvolací soud rovněž námitku týkající se "existence dohody o narovnání ze dne 28.8.1996 uzavřenou mezi žalovaným a dlužníkem", z níž dovozoval žalobce zánik závazku dlužníka z předmětné smlouvy o půjčce, neboť tato dohoda nebyla v řízení nikým předložena.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Namítá, že potvrzení žalovaného ze dne 20.10.1994, 29.12.1994, 6.4.1995 a 19.6. 1996 o převzetí částek v celkové výši 500.000,-Kč "jednoznačně prokazují, že dluh z půjčky poskytnuté dne 25.1.1994 v částce 450.000,-Kč zanikl splněním a tím zanikl i akcesorický závazek ze smlouvy zástavní zajišťující splnění dluhu z půjčky". Nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem spatřuje dovolatel v tom, že shodně se soudem prvního stupně aplikoval na občanskoprávní vztahy ustanovení § 330 obchodního zákoníku, ačkoliv "splnění peněžitého závazku je v současné době upraveno v občanském i v obchodním zákoníku a v obou případech se jedná o úpravu komplexní", a domnívá se, že "tímto způsobem nelze vyplňovat údajnou mezeru v kodifikaci občanského práva". Navíc soudy nebyly při aplikaci ustanovení § 330 obchodního zákoníku na občanskoprávní vztahy "důsledné", když z ustanovení § 330 odst. 3 obchodního zákoníku vyplývá, že se plnění nejprve započte na závazek, který není zajištěn nebo je zajištěn nejméně, a že splnění stejně zajištěných závazků a závazků splatných ve stejnou dobu není zákonem upraveno, přičemž "pravidlo proporcionálního započtení v obchodním zákoníku i v občanském zákoníku chybí, stejně tak není řešena situace, kdy věřitel určí započtení v kvitanci". Přípustnost dovolání žalobce dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. a navrhuje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 o.s.ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst.1 písm.a) o.s.ř.] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst.1 písm.b) o.s.ř.], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.]; to neplatí ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20.000,- Kč a v obchodních věcech 50.000,- Kč, přičemž se nepřihlíží k příslušenství pohledávky [§ 237 odst.2 písm.a) o.s.ř.], a ve věcech upravených zákonem o rodině, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení [§ 237 odst.2 písm.b) o.s.ř.].

Žalobce dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu ve výroku, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. dovolání není přípustné, a to již proto, že ve věci nebylo

soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí ve věci samé, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání žalobce proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem [§ 237 odst.3 o.s.ř.].

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst.3 o.s.ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst.3 o.s.ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst.3 o.s.ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V projednávané věci bylo z hlediska skutkového stavu věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu nepodléhá - srov. § 241a odst.2 a § 242 odst.3 o.s.ř.), že žalovaný poskytl K. V. na základě smluv o půjčce dne 25.1.1994 půjčky ve výši 550.000,- Kč a 450.000,- Kč a dne 22.4.1994 ve výši 250.000,- Kč, že obě půjčky ze dne 25.1.1994 byly zajištěny zástavním právem k nemovitostem (půjčka ve výši 450.000,- Kč zástavním právem k nemovitostem ve vlastnictví žalobce). Na úhradu všech uvedených půjček dosud K. V. zaplatil žalovanému ve splátkách celkem 600.000,- Kč, aniž by "svě plnění specifikoval a vztahoval k některé konkrétní půjčce".

Za tohoto stavu věci soudy řešily mimo jiné právní otázku, který z více dluhů (závazků) vzniklých v občanskoprávních vztazích, jež dlužník má vůči témuž věřiteli, byl vyrovnán v případě, že poskytnuté plnění nestačí na splnění všech dluhů (závazků) dlužníka, že dlužník při plnění neurčil, na který z jeho více dluhů (závazků) je plnění určeno, a že některé z více dluhů (závazků) jsou stejně splatné a obdobným způsobem zajištěné. Uvedená právní otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, a proto napadený rozsudek odvolacího soudu představuje rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud tedy dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.

Podle ustanovení § 559 odst.1 občanského zákoníku splněním dluh zanikne. Podle ustanovení § 559 odst.2 občanského zákoníku dluh musí být splněn řádně a včas.

Splnění dluhu (soluce) nastává na základě jednostranného právního úkonu účastníka občanskoprávního vztahu (dlužníka), kterým poskytuje druhému účastníkovi tohoto vztahu (věřiteli) předmět plnění s úmyslem splnit svou povinnost vyplývající ze závazku nebo z jiného občanskoprávního vztahu. Vyžaduje-li to povaha předmětu plnění (zejména spočívá-li v povinnosti něco dát), dochází ke splnění dluhu, jen jestliže druhý účastník občanskoprávního vztahu (věřitel) plnění svým jednostranným právním úkonem přijme nebo jestliže bude složeno v souladu se zákonem do úřední (soudní) úschovy.

V právních vztazích (včetně vztahů občanskoprávních) může nastat (a samozřejmě také nastává) situace, že dlužník má vůči stejnému věřiteli více dluhů, které je povinen vyrovnat. Na rozdíl od obchodních závazkových vztahů nebo pracovněprávních vztahů, u nichž je splnění (uspokojení) více dluhů (závazků, nároků) u stejného věřitele upraveno v zákoně (srov. § 330 obchodního zákoníku, § 254 odst.2 zákoníku práce), občanský zákoník (v platném znění) jakožto právní předpis upravující občanskoprávní vztahy výslovnou úpravu zániku více dluhů u téhož věřitele v důsledku jejich splnění neobsahuje; právní úprava původně uvedená v ustanovení § 73 občanského zákoníku (podle něhož má-li splnit témuž věřiteli dlužník několik dluhů a plnění nestačí na vyrovnání všech, je vyrovnán dluh, o němž dlužník při plnění prohlásí, že jej chce splnit; jinak je plněním uhrazen dluh nejdříve splatný, a to nejprve jeho příslušenství) byla dnem 31.12.1991 zrušena (srov. Čl. I bod 43 zákona č. [509/1991](#) Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník), aniž by byla nahrazena jinou, shodnou či odlišnou, úpravou.

Z uvedeného však nelze dovozovat, že by otázka splnění více dluhů vzniklých z občanskoprávních vztahů, které má dlužník u téhož věřitele, nebyla v právu řešena. Dovolatel správně upozorňuje, že při jejím řešení nelze - s ohledem na ustanovení § 1 obchodního zákoníku - vycházet z ustanovení § 330 obchodního zákoníku, a obdobně to platí i o ustanovení § 254 odst.2 zákoníku práce. Neobsahuje-li zákon výslovnou úpravu, jak postupovat, a není-li možné vyjít

ani z analogie (§ 853 občanského zákoníku), musí soud své rozhodnutí založit zejména na základních principech českého právního řádu, jimiž se řídí právní úprava občanskoprávních vztahů.

Představuje-li splnění dluhu (soluce) - jak uvedeno výše - v první řadě jednostranný právní úkon dlužníka, kterým poskytuje věřiteli předmět plnění s úmyslem splnit svou povinnost vyplývající ze závazku nebo z jiného občanskoprávního vztahu, vyplývá z toho též, že z více dluhů, které má dlužník u téhož věřitele, je vyrovnán (nestačí-li plnění na úhradu všech dluhů) ten z nich, o němž dlužník projeví při plnění úmysl jej splnit, tedy takový dluh, o němž dlužník při plnění prohlásí nebo který dlužník při plnění jinak určí, že jej chce splnit.

V případě, že plnění nestačí na vyrovnání všech dluhů u téhož věřitele a že dlužník při plnění neurčil, který z více dluhů (popřípadě v jaké části) chce vyrovnat, nepřechází "právo volby", který z více dluhů byl uhrazen, popřípadě v jaké výši, na věřitele. Při splnění dluhu věřitel totiž může projevit svou vůli jen v (jednostranném) právním úkonu, kterým plnění přijme (vyžaduje-li to povaha předmětu plnění), a jeho případná vůle, na který z více dluhů si plnění započte (nestačí-li poskytnuté plnění na úhradu všech dluhů dlužníka), nemá žádnou právní relevanci. Při úvaze, který z dluhů byl za této situace vyrovnán, pak lze vycházet - obecně vzato - buď ze zásady priority (přednostního vyrovnání některého z více dluhů, založeného například na době jejich splatnosti, na úrovni jejich zajištění, na jejich povaze apod.) nebo ze zásady proporcionality (poměrného vyrovnání všech dluhů); nemůže-li se uplatnit zásada priority, neboť pravidla stanovená pro přednostní vyrovnání dopadají na více dluhů, je třeba postupovat - jak je zřejmé z povahy věci - podle zásady proporcionality.

V projednávané věci bylo zjištěno, že dlužník K. V. měl u žalovaného celkem tři dluhy z půjček, z nichž byl nejdříve splatný dluh z půjčky ze dne 22.4.1994 ve výši 250.000,- Kč, a že oba dluhy z půjček ze dne 25.1.1994 (ve výši 550.000,- Kč a ve výši 450.000,- Kč) byly splatné ve stejné době a byly zajištěny na v zásadě stejné úrovni (pomocí zástavního práva). Vzhledem k tomu, že dlužník K. V. zaplatil žalovanému celkem 600.000,- Kč, které nepostačovaly k vyrovnání všech jeho dluhů u žalovaného, aniž by při plnění prohlásil nebo jinak určil, který z uvedených dluhů (popřípadě v jaké výši) chce splnit, je nepochybné, že pohledávka z půjčky ze dne 25.1.1994, zajištěná sporným zástavním právem, nemohla být v plném rozsahu poskytnutým plněním vyrovnána. Uvedený závěr platí jak při použití zásady proporcionality (poměrného vyrovnání všech tří dluhů z poskytnutého plnění v celkové výši 600.000,- Kč), tak i při postupu podle zásady priority; o přednostním vyrovnání lze totiž důvodně uvažovat jen u nejdříve splatného dluhu (půjčky ze dne 22.4.1994 ve výši 250.000,- Kč), neboť u dluhů z půjček ze dne 25.1.1994 se přednostní vyrovnání některého z nich - s ohledem na to, že byly splatné ve stejné době, že byly zajištěny na v zásadě stejné úrovni (pomocí zástavního práva) a že jsou stejné povahy - nemůže uplatnit.

Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud v souladu se zákonem dospěl k závěru, že zástavní právo, zřízené na základě zástavní smlouvy ze dne 25.1.1994 k nemovitostem ve vlastnictví žalobce, nemohlo podle ustanovení § 151g občanského zákoníku (ve znění účinném do 31.12.2000) zaniknout, neboť zajištěná pohledávka splněním nezanikla. Protože rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný a protože nebylo zjištěno, že by byl postížen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst.1 o.s.ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o.s.ř. nebo v § 229 odst. 3 o.s.ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud České republiky dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Tarifní hodnota](#)
- [Nepoložení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU](#)
- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušeni řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)